

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (šesti senat)

z dne 7. septembra 2017*

„Predhodno odločanje – Zavarovanje civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil – Direktiva 72/166/EGS – Direktiva 84/5/EGS – Direktiva 90/232/EGS – Voznik, odgovoren za nesrečo, zaradi katere je umrl njegov zakonec, potnik v vozilu – Nacionalna zakonodaja, ki ne priznava odškodnine za premoženjsko škodo, ki jo je utrpel voznik, odgovoren za nesrečo“

V zadevi C-506/16,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Tribunal da Relação do Porto (višje sodišče v Portu, Portugalska) z odločbo z dne 7. julija 2016, ki je na Sodišče prispela 26. septembra 2016, v postopku

José Joaquim Neto de Sousa

proti

Estado português,

SODIŠČE (šesti senat),

v sestavi E. Regan, predsednik senata, A. Arabadjiev (poročevalec) in S. Rodin, sodnika,

generalni pravobranilec: P. Mengozzi,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Estado português M. E. Duarte Rodrigues,
- za portugalsko vlado L. Inez Fernandes, M. Figueiredo in S. Jaulino, agenti,
- za Evropsko komisijo P. Costa de Oliveira in K.-P. Wojcik, agenta,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

* Jezik postopka: portugalsščina.

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Druge direktive Sveta z dne 30. decembra 1983 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil (84/5/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 7, str. 3), kakor je bila spremenjena z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2005/14/ES z dne 11. maja 2005 (UL 2005, L 149, str. 14) (v nadaljevanju: Druga direktiva), in Tretje direktive Sveta z dne 14. maja 1990 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil (90/232/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 1, str. 249, v nadaljevanju: Tretja direktiva).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Joséjem Joaquimom Netom de Sousa in Estado português (portugalsko državo) zaradi domnevne kršitve prava Unije, ki naj bi jo storilo Supremo Tribunal de Justiça (vrhovno sodišče, Portugalska).

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Z Direktivo 2009/103/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil in o izvajanju obveznosti zavarovanja takšne odgovornosti (UL 2009, L 263, str. 11) je bila razveljavljena Direktiva Sveta z dne 24. aprila 1972 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil in o izvajanju obveznosti zavarovanja takšne odgovornosti (72/166/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 1, str. 10, v nadaljevanju: Prva direktiva) ter Druga in Tretja direktiva. Vendar je glede na datum nastanka dejanskega stanja v zadevi iz postopka v glavni stvari razveljavljene direktive treba upoštevati.
- 4 Člen 3(1) Prve direktive je določal:

„Vsaka država članica [...] sprejme vse ustrezne ukrepe za zagotovitev, da je civilna odgovornost pri uporabi vozil, ki se običajno nahajajo na njenem ozemlju, krita z zavarovanjem. Na podlagi [teh] ukrepov [...] se določi kritje obveznosti in pogoji kritja.“
- 5 Člen 1(1) Druge direktive je določal:

„Zavarovanje iz člena 3(1) [Prve direktive] obvezno krije oboje, materialno škodo in telesne poškodbe.“
- 6 Člen 3 te direktive je določal:

„Družinski člani zavarovanca, voznik[a] ali kater[e] koli drug[e] oseb[e], ki je v primeru nesreče odgovorna po civilnem pravu in katere odgovornost je krita z zavarovanjem iz člena 1(1), ni izključena iz zavarovanja v zvezi s telesnimi poškodbami iz naslova tega odnosa.“
- 7 Člen 1 Tretje direktive je določal:

„[...] [Z]avarovanje iz člena 3(1) [Prve direktive] krije odgovornost za telesne poškodbe vseh potnikov razen voznika, do katerih bi prišlo pri uporabi motornega vozila.

[...]“

Portugalsko pravo

- 8 V skladu s členom 7(1) Decreto-Lei n°522/85 – Seguro Obrigatório de Responsabilidade Civil Automóvel (uredba-zakon št. 522/85 o obveznem zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil) z dne 31. decembra 1985, kakor je bila spremenjena z Decreto-Lei n°130/94 (uredba-zakon št. 130/94) z dne 19. maja 1994 (v nadaljevanju: uredba-zakon št. 522/85), obvezno zavarovanje civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil (v nadaljevanju: obvezno zavarovanje) ne krije škode, ki izhaja iz telesnih poškodb, ki jih utrpi voznik zavarovanega vozila.
- 9 Iz člena 7(3) uredbe-zakona št. 522/85 izhaja, da je v primeru smrti zaradi nesreče, zlasti zakonca voznika vozila in imetnika zavarovalne police, izključena kakršna koli odškodnina za osebo, ki je kriva za nesrečo, za nepremoženjsko škodo.
- 10 Na podlagi člena 483 civilnega zakonika mora tisti, ki krivdno nezakonito posega v pravico drugih, oškodovancu zagotoviti nadomestilo za škodo, ki je zaradi tega nastala.
- 11 Člen 495(3) tega zakonika določa, da imajo v primeru smrti ali telesne poškodbe tisti, ki lahko od poškodovanca zahtevajo preživnino, ali tisti, ki so jo od njega prejeli v izpolnitev naturalne obveznosti, pravico do odškodnine.

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 12 V kraju Parades (Portugalska) se je 3. decembra 2005 zgodila nesreča med vozilom, ki ga je vozil J. J. Neto de Sousa, ki je zavarovan pri zavarovalnici Zurich, in drugim vozilom. J. J. Neto de Sousa, ki je izgubil nadzor nad svojim vozilom, je bil spoznan za odgovornega za to nesrečo. V tem vozilu je bila tudi potnica, ga. da Rocha Carvalho, žena J. J. Neta de Souse, ki je zaradi posledic navedene nesreče umrla.
- 13 J. J. Neto de Sousa je pri Tribunal Judicial de Paredes (prvostopenjsko sodišče v Paredesu, Portugalska) zoper zavarovalnico Zurich vložil tožbo, s katero je predlagal, naj se tej zavarovalnici naloži, da mu plača znesek 335.700 EUR skupaj z zamudnimi obrestmi iz naslova povračila premoženjske škode in telesnih poškodb, nastalih zaradi nesreče 3. decembra 2005. V zvezi s tem je zlasti trdil, da člen 7(3) uredbe-zakona št. 522/85 ne izključuje odškodnine osebi, ki je kriva za nesrečo.
- 14 Tribunal Judicial de Paredes (prvostopenjsko sodišče v Paredesu) je predlog J. J. Neta de Souse zavrnilo v delu, v katerem se je nanašal na nadomestilo za premoženjsko škodo, ker to sodišče ni moglo ugotoviti dohodkov, izdatkov in stroškov J. J. Neta de Souse niti tega, v kakšnem obsegu je pokojnica prispevala oziroma bi prispevala k dohodkom zakoncev. To sodišče je prav tako zavrnilo ta predlog v delu, v katerem se je nanašal na nadomestilo za nepremoženjsko škodo, ker je bilo nadomestilo za to škodo izključeno na podlagi člena 7(3) uredbe-zakona št. 522/85.
- 15 J. J. Neto de Sousa je pri Tribunal da Relação do Porto (višje sodišče v Portu, Portugalska) vložil pritožbo zoper to sodbo zgolj glede nadomestila za premoženjsko škodo. To sodišče je njegovo pritožbo zavrnilo, ker je v bistvu menilo, da J. J. Neto de Sousa nima pravice do nikakršne odškodnine, ker je bil voznik, odgovoren za nesrečo, v kateri je njegova žena kot potnica v vozilu, ki ga je upravljal, izgubila življenje.
- 16 J. J. Neto de Sousa je nato pri Supremo Tribunal de Justiça (vrhovno sodišče) vložil pritožbo in ponovil svoje trditve, da uredba-zakon št. 522/85 ne izključuje nadomestila za premoženjsko škodo, ki jo je krivdno odgovorni voznik utrpel zaradi smrti zakonca kot posledice nesreče, in trdil, da je Tribunal da Relação do Porto (višje sodišče v Portu) s tem, da je zavrnilo pravico do odškodnine za premoženjsko škodo zaradi smrti njegove žene, potnice v vozilu, ki je bilo udeleženo v nesreči, kršilo člen 7(3) te

uredbe-zakona. J.J. Neto de Sousa je temu sodišču tudi predlagal, naj Sodišču na podlagi člena 267 PDEU v predhodno odločanje predloži vprašanje, ali določbe Druge in Tretje direktive nasprotujejo nadomestilu za tako škodo.

- 17 Supremo Tribunal de Justiça (vrhovno sodišče) je pritožbo zavrnilo. V bistvu je menilo, da sta pravico J.J. Neta de Souse do odškodnine urejala tako člen 495(3) civilnega zakonika kot tudi člen 483 tega zakonika, da je ta pravica nastala „v pravni sferi“ tistega, ki se sklicuje na odškodnino, ne pa v sferi pokojnika, in da je J.J. Neto de Sousa s svojim krivdnim ravnanjem posegel v eno izmed svojih pravic. To sodišče je menilo, da v skladu z načelom *sibi imputet* pravica iz člena 495(3) civilnega zakonika ni veljala za tistega, ki nosi izključno odgovornost za nesrečo, zaradi katere je njegov zakonec – potnik v vozilu, ki ga je vozil – umrl, in da zato J.J. Neto de Sousa ni bil upravičen do odškodnine.
- 18 Supremo Tribunal de Justiça (vrhovno sodišče) je v zvezi s predlogom za sprejetje predhodne odločbe v bistvu menilo, da Druga in Tretja direktiva določata sistem obveznega zavarovanja, ob tem pa nacionalni zakonodaji dopuščata, da ureja civilnopravno odgovornost, in da čeprav se ta ureditev glede potnikov v določenem obsegu prekriva z nacionalnim pravom, določbe uredbe-zakona št. 522/85 ne učinkujejo tako, da se izključi uporaba nacionalne ureditve civilne odgovornosti, kot je določena v členu 495(3) civilnega zakonika.
- 19 J. J. Neto de Sousa je pri Tribunal da Comarca do Porto Este (Penafiel) (prvostopenjsko sodišče v sodnem okrožju Porto Este (Penafiel), Portugalska) vložil redno ugotovitveno tožbo zoper portugalsko državo, s katero je predlagal, naj portugalski državi naloži, da mu plača znesek 245.700 EUR skupaj z obrestmi zaradi škode, ki naj bi jo utrpel zaradi sodne napake, ki naj bi jo storilo Supremo Tribunal de Justiça (vrhovno sodišče) z zavrnitvijo njegove pritožbe.
- 20 Ker je Tribunal da Comarca do Porto Este, Penafiel (prvostopenjsko sodišče v sodnem okrožju Porto Este (Penafiel)), zavrnilo tožbo J.J. Neta de Souse, je ta pri Tribunal da Relação do Porto (višje sodišče v Portu) vložil pritožbo, v kateri je med drugim trdil, da je Supremo Tribunal de Justiça (vrhovno sodišče) napačno razlagalo člen 3 Druge direktive in člen 1 Tretje direktive, ki potnikom motornega vozila, razen vozniku, zagotavljata nadomestilo za škodo zaradi telesnih poškodb, ki so jih utrpeli zaradi prometne nesreče, in ni izpolnilo svoje obveznosti, ki izhaja iz člena 267 PDEU. J.J. Neto de Sousa je Tribunal da Relação do Porto (višje sodišče v Portu) prav tako predlagal, naj Sodišču na podlagi člena 267 PDEU v predhodno odločanje predloži vprašanje iz točke 16 te sodbe.
- 21 Predložitveno sodišče pojasnjuje, da se Supremo Tribunal de Justiça (vrhovno sodišče) ni opredelilo glede vprašanja, ali bi bilo treba povrniti škodo za pokojno potnico, temveč glede vprašanja, ali ima J.J. Neto de Sousa pravico do odškodnine, ob upoštevanju dejstva, da je odgovoren za nesrečo. Predložitveno sodišče meni, da je treba za ugotovitev, ali bi se Supremo Tribunal de Justiça (vrhovno sodišče) lahko vzdržalo postaviti vprašanje za predhodno odločanje Sodišču, predhodno preveriti, ali so bile določbe prava Unije, ki so mu bile predložene, jasne in nedvoumne.
- 22 V teh okoliščinah je Tribunal da Relação do Porto (višje sodišče v Portu) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali določbe [Druge in Tretje direktive] nasprotujejo temu, da nacionalna zakonodaja v skladu s členom 7(3) [uredbe-zakona št. 522/85] določa izplačilo odškodnine za premoženjsko škodo krivdnemu vozniku v primeru smrti zakonca, ki je bil v vozilu potnik?“

Vprašanje za predhodno odločanje

- 23 Najprej je treba opozoriti, da mora Sodišče glede na svojo ustaljeno sodno prakso v okviru postopka sodelovanja med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, uvedenem s členom 267 PDEU, nacionalnemu sodišču podati koristen odgovor, ki mu omogoča rešitev spora, o katerem odloča. Zato mora Sodišče

po potrebi preoblikovati predložena mu vprašanja. Poleg tega lahko Sodišče upošteva določbe prava Unije, na katere se nacionalno sodišče v vprašanju ni sklicevalo (sodba z dne 1. februarja 2017, *Município de Palmela*, C-144/16, EU:C:2017:76, točka 20 in navedena sodna praksa).

- 24 V obravnavanem primeru je iz predložitvene odločbe razvidno, da je Supremo Tribunal de Justiça (vrhovno sodišče) v sodbi, v kateri naj ne bi upoštevalo določb Druge in Tretje direktive, menilo, da portugalsko pravo, ki se uporabi – zlasti člena 483 in 495(3) civilnega zakonika – ne dopušča, da bi J. J. Neto de Sousa pridobil odškodnino, ki jo zahteva.
- 25 V teh okoliščinah je treba postavljeno vprašanje razumeti tako, da se želi izvedeti, ali je treba predpise Unije o obveznem zavarovanju razlagati tako, da nasprotujejo nacionalni zakonodaji, ki izključuje pravico voznika motornega vozila, ki je krivdno odgovoren za prometno nesrečo, zaradi katere je umrl njegov zakonec, potnik v vozilu, do odškodnine za premoženjsko škodo, ki jo je utrpel zaradi te smrti.
- 26 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je v preambuli Prve in Druge direktive poudarjeno, da je njun namen na eni strani zagotoviti prosti pretok vozil, ki so navadno na ozemlju Unije, in oseb, ki so v njih, in na drugi strani zagotoviti, da bodo oškodovanci nesreč, ki jih povzročijo ta vozila, enako obravnavani, ne glede na to, kje v Uniji se je nesreča zgodila (sodbi z dne 9. junija 2011, *Ambrósio Lavrador in Olival Ferreira Bonifácio*, C-409/09, EU:C:2011:371, točka 23, in z dne 23. oktobra 2012, *Marques Almeida*, C-300/10, EU:C:2012:656, točka 26).
- 27 Prva direktiva, kakor je dopolnjena z Drugo in Tretjo direktivo, državam članicam nalaga, da zagotovijo, da je civilna odgovornost pri uporabi motornih vozil, ki so navadno na njihovem ozemlju, krita z zavarovanjem, ter zlasti določa vrste škode in oškodovane tretje osebe, ki morajo biti krite s tem zavarovanjem (sodba z dne 23. oktobra 2012, *Marques Almeida*, C-300/10, EU:C:2012:656, točka 27 in navedena sodna praksa).
- 28 Vendar je treba opozoriti, da je obveznost zavarovanja civilne odgovornosti za kritje škode, povzročene tretjim osebam z motornim vozilom, ločena od obsega odškodnine za to škodo iz naslova civilne odgovornosti zavarovanca. Namreč, medtem ko je prva opredeljena in zagotovljena z zakonodajo Unije, drugo ureja predvsem nacionalno pravo (sodbi z dne 17. marca 2011, *Carvalho Ferreira Santos*, C-484/09, EU:C:2011:158, točka 31, in z dne 23. oktobra 2012, *Marques Almeida*, C-300/10, EU:C:2012:656, točka 28).
- 29 V zvezi s tem je Sodišče že razsodilo, da iz namena Prve, Druge in Tretje direktive ter iz njihovih besedil izhaja, da njihov namen ni harmonizacija ureditev držav članic o civilni odgovornosti in da v obstoječem stanju prava Unije te države ostanejo proste pri določitvi ureditve civilne odgovornosti, ki velja za nesreče, ki so nastale pri uporabi vozil (sodba z dne 23. oktobra 2012, *Marques Almeida*, C-300/10, EU:C:2012:656, točka 29 in navedena sodna praksa).
- 30 Države članice pa so vseeno zavezane zagotoviti, da je civilna odgovornost pri uporabi motornih vozil, ki velja po nacionalnem pravu, krita z zavarovanjem, ki je skladno z določbami treh zgoraj navedenih direktiv (sodba z dne 23. oktobra 2012, *Marques Almeida*, C-300/10, EU:C:2012:656, točka 30 in navedena sodna praksa).
- 31 Poleg tega morajo svoje pristojnosti izvajati ob spoštovanju prava Unije in nacionalnih določb, ki urejajo odškodnino za nesreče, ki so nastale pri uporabi vozil, Prvi, Drugi in Tretji direktivi pa ne smejo odvzeti polnega učinka (glej v tem smislu sodbo z dne 23. oktobra 2012, *Marques Almeida*, C-300/10, EU:C:2012:656, točka 31).
- 32 Sodišče je že presodilo, da bi bil tem direktivam tak učinek odvzet, če bi nacionalna ureditev, določena na podlagi splošnih in abstraktnih meril, na osnovi prispevka oškodovanca k nastanku škode temu odrekla pravico do odškodnine, izplačane iz obveznega zavarovanja avtomobilske odgovornosti, ali

tako pravico nesorazmerno omejila (sodbi z dne 9. junija 2011, Ambrósio Lavrador in Olival Ferreira Bonifácio, C-409/09, EU:C:2011:371, točka 29, in z dne 23. oktobra 2012, Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, točka 32).

- 33 Vendar je treba v postopku v glavni stvari poudariti, da v pravico do odškodnine J. J. Neta de Souse ni bilo poseženo zaradi omejitve kritja civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil z določbami o zavarovanju, temveč z nacionalno ureditvijo o civilni odgovornosti, ki se uporabi.
- 34 Nacionalna zakonodaja iz postopka v glavni stvari, kakor jo razlaga Supremo Tribunal de Justiça (vrhovno sodišče), namreč učinkuje tako, da izključuje pravico do odškodnine vozniku motornega vozila – kot odgovornemu za prometno nesrečo – za lastno škodo, ki jo je utrpel zaradi te nesreče.
- 35 Ta zakonodaja torej ni takšna, da bi omejila kritje na podlagi zavarovanja civilne odgovornosti zavarovanca za škodo, povzročeno tretjim osebam (glej po analogiji sodbo z dne 23. oktobra 2012, Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, točka 35).
- 36 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da nacionalna zakonodaja iz postopka v glavni stvari ne vpliva na jamstvo, določeno s pravom Unije, da je civilna odgovornost pri uporabi motornih vozil, določena v skladu z nacionalnim pravom, ki se uporabi, krita z zavarovanjem, ki je skladno s Prvo, Drugo in Tretjo direktivo (glej po analogiji sodbo z dne 23. oktobra 2012, Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, točka 38).
- 37 Te ugotovitve ni mogoče izpodbijati z dejstvom, da je premoženjska škoda, ki jo je utrpel J. J. Neto de Sousa, posledica smrti njegovega zakonca, potnice v vozilu, ki ga je vozil J. J. Neto de Sousa, ko se je zgodila prometna nesreča. Zdi se, da informacije, ki jih je navedlo predložitveno sodišče, kažejo na to, da se zadeva iz postopka v glavni stvari ne nanaša na pravico do odškodnine za škodo, ki jo je utrpela oškodovanka, ki je bila potnica v vozilu, udeležena v nesreči, temveč na škodo, ki jo je utrpel voznik, odgovoren za to nesrečo.
- 38 V teh okoliščinah je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti tako, da je treba Prvo, Drugo in Tretjo direktivo razlagati tako, da ne nasprotujejo nacionalni zakonodaji, ki izključuje pravico voznika motornega vozila, ki je krivdno odgovoren za prometno nesrečo, zaradi katere je umrl njegov zakonec, potnik v tem vozilu, do odškodnine za premoženjsko škodo, ki jo je utrpel zaradi te smrti.

Stroški

- 39 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (šesti senat) razsodilo:

Direktivo Sveta z dne 24. aprila 1972 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil in o izvajanju obveznosti zavarovanja takšne odgovornosti (72/166/EGS), Drugo direktivo Sveta z dne 30. decembra 1983 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil (84/5/EGS), kakor je bila spremenjena z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2005/14/ES z dne 11. maja 2005, in Tretjo direktivo Sveta z dne 14. maja 1990 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil (90/232/EGS) je treba razlagati tako, da ne nasprotujejo nacionalni zakonodaji, ki izključuje pravico voznika motornega vozila, ki je krivdno odgovoren za prometno nesrečo, zaradi katere je umrl njegov zakonec, potnik v tem vozilu, do odškodnine za premoženjsko škodo, ki jo je utrpel zaradi te smrti.

Podpisi